

Type Of Article (Research Article)

Analyzing The Impact Of Cultural-Oriented Socio-Economic Programs Of Non-Governmental Organizations On The Improvement Of Multidimensional Poverty Indicators In Iran

Zahra Hajezadeh: Department of Social Sciences, Ro.C., Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

***Khalil Mirzaei:** Department of Social Sciences, Ro.C., Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

Majid Radfar: Department of Social Sciences, Ro.C., Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

Article Einfo

Received: 2025/03/03
Accepted: 2025/07/27
pp. 90-100

Keywords:

Policy
Economic
NGO
Cultural
Poverty
Iran
Social Cohesion

Abstract

The primary aim of this study is to examine the role and impact of socio-economic programs and policies of non-governmental organizations (NGOs), with a cultural approach, on improving multidimensional poverty indicators in Iran. This research adopts a descriptive methodology, and the statistical population includes managers, experts, and consultants active in NGOs across the country. A sample of 400 participants was determined, and data were collected using a researcher-made questionnaire validated for content and construct reliability, demonstrating satisfactory reliability. The questionnaire was designed to evaluate the extent of NGOs' programs and policies in reducing poverty, as well as to identify existing challenges and opportunities. Regression analysis results indicate that the variables "meeting basic needs," "financial and credit assistance," and "empowerment of the poor" have a significant positive effect on poverty reduction. Conversely, the variable "social cohesion between the general population and the poor" exhibited a significant negative effect on poverty alleviation, highlighting serious challenges in socially fragmented contexts. Additionally, the variable "NGO capacity" did not have a significant impact on poverty reduction, reflecting potential structural and operational weaknesses within some organizations. Based on these findings, it can be concluded that sustainable poverty reduction requires strengthening NGOs' socio-economic policies, enhancing social cohesion in target communities, and institutional capacity-building of these organizations. Consequently, it is recommended that governmental and civil institutions adopt supportive measures and foster effective collaborative frameworks to enhance NGOs' capacity for poverty alleviation.

Citation: Hajezadeh, Zahra. Mirzaei, Khalil. Radfar, Majid. (2025). Analyzing The Impact Of Cultural-Oriented Socio-Economic Programs Of Non-Governmental Organizations On The Improvement Of Multidimensional Poverty Indicators In Iran. *Journal Of Socio-Cultural Changes*, 22(2; Ser. 86): 90-100.

DOI:

This Article Is Extracted From The Doctoral Thesis Of '*Zahra Hajezadeh*', Titled "*Investigating The Impact Of Economic And Social Policies And Programs Of Non-Governmental Organizations (NGOs), On Poverty Alleviation On Iran*", Under The Supervision Of '*Dr. Khalil Mirzaei*', & Advisory '*Dr. Majid Radfar*'.

***Corresponding Author:** Khalil Mirzaei

E-mail Address: mirzaeikhalilr@yahoo.com

Tel: +989122044670

Extended Abstract

Introduction

Poverty, as one of the most critical social challenges, not only affects the economic dimensions of individuals' lives but also poses significant threats to their psychological, social, and cultural well-being. This multidimensional phenomenon undermines economic and social foundations and presents serious challenges to sustainable development, highlighting the necessity for comprehensive and cross-sectoral policy design. Amartya Sen's capability approach conceptualizes poverty not merely as a lack of income but as deprivation of fundamental human capabilities, emphasizing the importance of empowerment and social participation strategies. In recent decades, non-governmental organizations (NGOs), as voluntary and non-state actors, have played a key role in mitigating social vulnerabilities and improving multidimensional poverty indicators by leveraging social and community capacities. The global COVID-19 crisis further underscored this role; pandemic-related restrictions and economic downturns exacerbated multidimensional poverty in Iran, while culturally-oriented socio-economic initiatives by NGOs significantly supported vulnerable groups. Accordingly, this study aims to examine the role and effectiveness of culturally-oriented socio-economic programs implemented by NGOs in improving multidimensional poverty indicators in Iran, with the hypothesis that such interventions significantly enhance these indicators. The findings of this research can provide scientific and practical guidance for policymakers and civil society organizations in designing strategies to reduce multidimensional poverty and promote social justice.

Methodology

This applied research seeks to advance practical knowledge regarding the impact of culturally-oriented socio-economic programs of NGOs on improving multidimensional poverty indicators in Iran. The study employs a descriptive data collection method, assessing the current status and the relationships between variables. The statistical population comprised managers, experts, and consultants active in NGOs across the country. Considering the large population size (approximately 100,000 individuals), a sample of 400 participants was determined, with a 95% confidence level and a 5% margin of error, using simple random sampling. Data were collected through a researcher-developed questionnaire validated for content and construct, with reliability confirmed via Cronbach's alpha. Correlation and regression analyses were conducted, with parametric assumptions such as normality and homogeneity of variances verified using the Kolmogorov-Smirnov test. This approach allowed for a detailed assessment of the role and impact of NGOs' programs on multidimensional poverty indicators.

Results and Discussion

The results indicate that culturally-oriented socio-economic programs and policies of NGOs, particularly in the areas of "meeting basic needs," "financial and credit assistance," and "empowerment of the poor," have a significant positive effect on reducing multidimensional poverty in Iran. Regression analyses suggest that these variables explain a substantial portion of poverty variations, whereas social cohesion between the general population and the poor exhibited a limited and negative effect, and NGO capacity showed no significant impact. Correlation analyses reveal that meeting basic needs, such as housing, nutrition, health, and education, is the most critical factor in poverty alleviation. Empowering the poor through skill development and economic opportunities plays an essential role in breaking the cycle of poverty. Financial and credit assistance is also effective but insufficient on its own, requiring complementary empowerment and cultural interventions. The findings further highlight the complex social and cultural effects on poverty, underscoring the necessity of multidimensional and comprehensive policy design. Sustainable reduction of multidimensional poverty in Iran requires multidimensional policies encompassing the provision of basic needs, financial and credit support, and individual empowerment. Meeting fundamental needs is a prerequisite for poverty alleviation and the promotion of social justice, while financial assistance alone, without empowerment and economic education, lacks a lasting effect. Empowering the poor, aligned with Amartya Sen's capability approach, enhances personal and social development opportunities, playing a key role in their economic and social participation. Limited or negative social cohesion reflects cultural and social challenges in fragmented communities, and the current capacity of NGOs alone is insufficient for poverty reduction, highlighting the need to strengthen institutional capacity and coordination with governmental and civil society institutions. Thus, integrated economic-social-cultural strategies provide an effective pathway for reducing multidimensional poverty.

تحلیل تأثیر برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد با رویکرد فرهنگی بر بهبود شاخص‌های فقر چندبعدی در ایران

زهرا حاجی‌زاده: گروه علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

*خلیل میرزایی: گروه علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

مجید رادفر: گروه علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
هدف اصلی این پژوهش، تحلیل نقش و تأثیر برنامه‌ها و سیاست‌های اقتصادی-اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها)، با رویکرد فرهنگی در بهبود شاخص‌های فقر چندبعدی در ایران است. روش تحقیق از نوع توصیفی بوده و جامعه آماری آن شامل مدیران، کارشناسان و مشاوران فعال در سمن‌های کشور است. حجم نمونه ۴۰۰ نفر تعیین شد و داده‌ها از طریق پرسش‌نامه محقق‌ساخته با روایی محتوایی و سازه‌ای و پایایی مطلوب جمع‌آوری گردید. پرسش‌نامه باهدف ارزیابی میزان تأثیر برنامه‌ها و سیاست‌های سمن‌ها بر کاهش فقر و شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های موجود طراحی شد. نتایج تحلیل رگرسیونی نشان‌داد که متغیرهای «تأمین نیازهای اساسی»، «کمک‌های نقدی و اعتباری» و «توانمندسازی فقرا»، دارای تأثیر مثبت و معناداری بر کاهش فقر هستند. درمقابل، متغیر «انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا»، اثر منفی و معناداری بر کاهش فقر نشان‌داد که بیانگر وجود چالش‌های جدی در بافت‌های اجتماعی کم‌انسجام است. همچنین، متغیر «توانمندی سمن‌ها»، فاقد اثر معنادار بر کاهش فقر بود که می‌تواند بازتابی از ضعف‌های ساختاری و اجرایی برخی از این نهادها باشد. براساس یافته‌ها می‌توان ادعا داشت که کاهش پایدار فقر نیازمند تقویت سیاست‌های اجتماعی و اقتصادی سمن‌ها، افزایش انسجام اجتماعی در جوامع هدف و توانمندسازی نهادی این سازمان‌ها است. در نتیجه پیشنهاد می‌شود نهادهای دولتی و مدنی با اتخاذ راهکارهای حمایتی و ایجاد بسترهای همکاری مؤثر، ظرفیت سمن‌ها را در مسیر فقرزدایی ارتقاء دهند.	تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۰۵ شماره صفحات: ۹۰-۱۰۰
	واژگان کلیدی: سیاست اقتصادی سمن فرهنگی فقر ایران انسجام اجتماعی

استناد: حاجی‌زاده، زهرا، میرزایی، خلیل، رادفر، مجید. (۱۴۰۴). تحلیل تأثیر برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد با رویکرد فرهنگی بر بهبود شاخص‌های فقر چندبعدی در ایران. فصلنامه تغییرات اجتماعی-فرهنگی، دوره ۲۲، شماره ۲؛ (پیاپی ۸۶)، ۹۰-۱۰۰.

DOI:

این مقاله برگرفته از رساله دکتری «زهرا حاجی‌زاده»، با عنوان «بررسی تأثیر سیاست‌ها و برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها)، در فقرزدایی در ایران»، است که به راهنمایی «دکتر خلیل میرزایی» و مشاوره «دکتر مجید رادفر»، استخراج شده است.

*نویسنده مسئول: خلیل میرزایی

آدرس پست الکترونیک: mirzaeikhalilr@yahoo.com

تلفن: ۰۹۱۲۲۰۴۴۶۷۰

مقدمه

فقر به عنوان یکی از مهمترین آسیب‌های اجتماعی، نه تنها ابعاد مادی زندگی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد بلکه به طور مستقیم سلامت روانی، اجتماعی و فرهنگی آنان را نیز تهدید می‌کند (اسمعیل‌اسدی، گودرزی، ۱۳۹۷: ۱۰). این پدیده چندبعدی، از دیرباز مورد توجه اندیشمندان قرار داشته و همواره تلاش‌های گسترده‌ای برای مقابله با آن صورت گرفته است، با این حال هنوز هم در بسیاری از جوامع، به ویژه کشورهای در حال توسعه، گسترش یافته و آثار ویرانگر خود را بر پیکره اجتماع برجای می‌گذارد (Umer Niaz, 2022: 3249). فقر را می‌توان پدیده‌ای پیچیده دانست که در بسترهای گوناگون، بنیان‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه را مورد تهدید قرار داده و فرایند توسعه پایدار را با چالش جدی مواجه می‌سازد (جلالی، ۱۳۹۸: ۷۲؛ زارعان، زارعی، هنردوست، ۱۳۹۱: ۳۲۱). درواقع، فقر صرفاً امری اقتصادی نبوده بلکه مجموعه‌ای از محرومیت‌ها را در حوزه‌های مختلف شامل می‌شود؛ *آمارتیا کومار سن*^۱ با طرح نظریه «قابلیت‌ها»؛ استدلال می‌کند که فقر باید به عنوان محرومیت از قابلیت‌های اساسی انسان‌ها درک شود و نه صرفاً به معنای کمبود درآمد. به عبارتی فقر به مثابه پدیده‌ای چندبعدی می‌تواند بر لزوم طراحی راهبردهای جامع و فرابخشی برای مقابله با آن تأکید کرد (Puenete De La Vega Caceres et al., 2024: 5). در نتیجه، خطه‌های مؤثر در زمینه فقرزدایی نیازمند توجه همزمان به ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نهادی است. یکی از مهمترین رویکردهایی که در دهه‌های اخیر برای کاهش فقر مورد توجه قرار گرفته، رویکرد توانمندسازی و مشارکت اجتماعی است (بزازان و دیگران، ۱۳۹۴: ۱۲). سازمان‌های مردم‌نهاد به عنوان نهادهای (سمن‌ها)، غیردولتی و داوطلبانه، نقشی کلیدی در کاهش آسیب‌های اجتماعی و بهبود شاخص‌های فقر ایفاء می‌کنند. این سازمان‌ها با بهره‌گیری از ظرفیت‌های مردمی و اجتماعی، می‌توانند در زمینه‌هایی چون تأمین نیازهای اساسی، ارائه کمک‌های نقدی و اعتباری، مهارت‌آموزی، تقویت انسجام اجتماعی و افزایش سرمایه اجتماعی نقش‌آفرینی کنند. همه‌گیری ویروس کرونا به عنوان بزرگترین بحران جهانی معاصر، بار دیگر اهمیت نقش‌آفرینی سازمان‌های مردم‌نهاد را در مدیریت شرایط بحرانی و مقابله با گسترش فقر آشکار ساخت. محدودیت‌های ناشی از این بیماری، موجب رکود اقتصادی، کاهش درآمد خانوارها و تعمیق فقر چندبعدی در ایران گردید. در چنین شرایطی، سازمان‌های مردم‌نهاد با اجرای برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی مبتنی بر رویکرد فرهنگی، توانستند در حوزه‌های گوناگون به بهبود وضعیت گروه‌های آسیب‌پذیر کمک کنند. طوری که، بررسی نقش و کارآمدی این سازمان‌ها در کاهش فقر چندبعدی به ویژه در دوران کرونا و پسا کرونا، ضرورتی علمی و کاربردی به شمار می‌آید. پرسش پژوهش آن است که - برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد با رویکرد فرهنگی چه نقشی در بهبود شاخص‌های فقر چندبعدی در ایران ایفاء کرده‌اند؟ - فرض بر آن استوار می‌باشد - اجرای سیاست‌های اقتصادی-اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد با رویکرد فرهنگی، به طور معناداری موجب بهبود شاخص‌های فقر چندبعدی در ایران می‌شود.

پیشینه تحقیق

بادکو به اتفاق آراء (۱۴۰۱)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر اعتبارات خرد بر توانمندسازی، اشتغال‌زایی و کاهش فقر در جوامع محلی (نمونه موردی: بخش احمدی، شهرستان حاجی‌آباد هرمزگان)»؛ نشان دادند که صندوق‌های اعتباری خرد در فقرزدایی با میانگین ۳/۶۲، در توانمندسازی و اشتغال‌زایی با میانگین ۳/۵۲ و ۳/۴۴ بالاتر از حد نظری میانگین مؤثر واقع شده است. ضریب هم‌بستگی ۰/۴۶۲ بین توانمندسازی با توسعه جامعه محلی وجود دارد و بین مؤلفه فقرزدایی با توسعه ضریب هم‌بستگی ۰/۴۵۱ برقرار است. همچنین ضریب هم‌بستگی بین مؤلفه اشتغال‌زایی و توسعه ۰/۴۷۴ است. در نهایت نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که رابطه معنی‌داری بین مؤلفه‌های مورد بررسی و توسعه جامعه محلی وجود دارد و صندوق‌های اعتباری نقش مؤثری در توسعه روستاهای موردتیین داشته‌اند (بادکو و دیگران، ۱۴۰۱: ۲۲۶-۲۰۱). *علیزاده و علیزاده* (۱۴۰۰)، در بررسی «تأثیر توسعه پایدار بر کاهش فقر»؛ نشان دادند که وجود فقر و نابرابری در جوامع بشری پدیده طبیعی نیست، بلکه محصول نوع روابط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی حاکم بر آن است که موجب دسترسی و توزیع نابرابر منابع و امکانات می‌شود. افراد فقیر کسانی هستند که در تأمین حداقل نیازها و بهره‌گیری از خدمات زیربنایی عمومی و رفاهی، اجتماعی و اقتصادی در معرض محرومیت‌های نسبی یا مطلق قرار دارند. هرچند اعمال سیاست‌های

^۱ Amartya Kumar Sen

مستقیم درجهت کاهش فقر نقش مهمی در اقتصاد ایفاء می‌کند؛ اما بدون داشتن رشد پایدار در تولید سرانه و ایجاد اشتغال کافی، موفقیت در اجرای سیاست کاهش فقر دور از انتظار است. کاهش فقر از طریق اجرای سیاست‌های مناسب کلان اقتصادی هدفی قابل تأمین است (علیزاده، علیزاده، ۱۴۰۰: ۱۶-۱). فیروزی، صدیق‌اورعی و اصغریپورماسوله (۱۴۰۰)، در مطالعه «فقرزدایی به‌عنوان یکی از محورهای سیاست‌های کلی نظام؛ مرور نظام‌مند سیاست‌ها و برنامه‌ها ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۹»؛^۱ نشان دادند که فقر عمدتاً با ابزارهایی چون سطح درآمد مورد سنجش قرار می‌گیرد. بنابراین در جهت‌گیری نسبت به فقر، عمدتاً نگاه کمی غالب بوده و سایر ابعاد فقر به‌ویژه بُعد اجتماعی تاحدی زیادی مغفول مانده است. در میان برنامه‌های اجرا و یا پیشنهاد شده، سیاست اشتغال‌زایی به‌عنوان یکی از پایدارترین برنامه‌ها مورد توجه قرار گرفته است (فیروزی، صدیق‌اورعی، اصغریپورماسوله، ۱۴۰۰: ۸۲۷-۷۹۸). ساتنوز^۲ و ویلاتورا^۳ (۲۰۱۶)، با عنوان “A Multidimensional Poverty Index For Latin America”؛ به بررسی و محاسبه شاخص فقر چندبعدی به شیوه آلکایر و فوستر در ۱۷ کشور آمریکای لاتین پرداخته‌اند. در محاسبات انجام شده در این پژوهش از متغیرهای پولی در کنار متغیرهای غیرپولی استفاده شده که می‌توان به‌طور مشخص به اشتغال و بیمه اشاره کرد. براساس یافته‌های این پژوهش، میزان فقر جامعه مورد بررسی در سال ۲۰۱۲ میلادی نسبت به سال ۲۰۰۵ کاهش داشته است (Santos, Villatoro, 2016: 52-82). آلکایر^۴ و آپابلانزا^۵ (۲۰۱۶)، با عنوان “Multidimensional Poverty In Europe 2006–2012: Illustrating A Methodology”؛ به بررسی فقر چندبعدی در اروپا پرداختند. آن‌ها برای تحلیل فقر چندبعدی، مؤلفه‌هایی به‌مانند بیمه سلامت، آموزش، مسکن، دسترسی به آب و فاضلاب، انرژی و کالاهای بادوام مصرفی را در نظر گرفتند تا وضعیت فقرا را به‌صورت جامع و چندبعدی ارزیابی کنند (Alkire, Apablaza, 2016: 1-20).

ادیات و مبانی نظری

کاهش فقر یکی از اهداف اساسی توسعه اجتماعی و اقتصادی در جوامع مختلف است (Spada, Fiore, Galati, 2023: 2-6). یکی از مهمترین نظریات در ارتباط با کاهش فقر، نظریه نیازهای اساسی پل/سترتین^۶ است. براساس این نظریه، کاهش فقر مستلزم تأمین حداقل‌های زندگی از جمله غذا، سرپناه، آموزش و بهداشت است. /سترتین، تأکید دارد که بدون تأمین این نیازها، افراد قادر به مشارکت فعال در جامعه نخواهند بود و در نتیجه فقر همچنان تداوم خواهد داشت (Xiao et al., 2022: 5-9). این نظریه بر این اصل استوار است که دولت‌ها و نهادهای اجتماعی باید بسترهای لازم را برای تأمین این نیازها فراهم آورند. از منظر مارکسیسم، کارل مارکس^۷، فقر را نتیجه نابرابری‌های ساختاری در جوامع سرمایه‌داری می‌داند که موجب تمرکز ثروت در دست طبقات بالا و محرومیت طبقات پایین‌تر می‌شود (کاشیان، طاهریان، ۱۳۹۹: ۹۱؛ میراحسنی، ۱۳۸۸: ۱۰۵). مارکس معتقد است که برای کاهش فقر، باید تغییرات اساسی در ساختارهای اقتصادی ایجاد شود و دولت نقش فعالی در بازتوزیع منابع داشته باشد. در مقابل نئولیبرالیسم، میلتون فریدمن^۸، را بر کاهش مداخله‌ی دولت و نقش بازار آزاد در بهبود شرایط زندگی فقرا تأکید می‌کند. فریدمن، بر این باور است که از طریق سازوکارهای اقتصادی و رقابت آزاد، منابع به‌طور بهینه تخصیص داده می‌شوند و فقرا نیز از این روند سود خواهند برد (Wagle, 2005: 303). نظریه قابلیت‌ها که توسط آمارتیا کومار سن، ارائه شده، نقش کلیدی در تحلیل فقر دارد. این نظریه بیان می‌کند که صرفاً تأمین نیازهای اولیه کافی نیست، بلکه باید امکاناتی به‌مانند آموزش و بهداشت فراهم شود تا افراد بتوانند قابلیت‌های خود را توسعه دهند و از چرخه فقر خارج شوند (Fuseini et al., 2022: 2). براساس این دیدگاه، سیاست‌های اجتماعی باید علاوه بر حمایت‌های مادی، بر توانمندسازی فقرا تمرکز داشته باشند. مطابق نظریه‌های اقتصادی لیبرالیسم کلاسیک از منظر آدم/اسمیت^۹، و نئولیبرالیسم از چشم‌انداز فریدمن، حمایت‌های مالی و اعتباری می‌توانند نقش مؤثری در افزایش توان مالی فقرا ایفاء کنند (Nyokabi Mburu, Mutundu, 2023: 227). این حمایت‌ها به افراد اجازه می‌دهند تا نیازهای خود را براساس اولویت‌های شخصی مدیریت کنند و سطح رفاه خود را بهبود بخشند. در مقابل، نظریه فقر رادیکال بیان می‌کند که برنامه‌های حمایتی اغلب در جهت حفظ ساختارهای طبقاتی طراحی شده‌اند

^۱ Maria Emma Santos

^۲ Pablo Villatoro

^۳ Sabina Alkire

^۴ Mauricio Apablaza

^۵ Paul Streeten

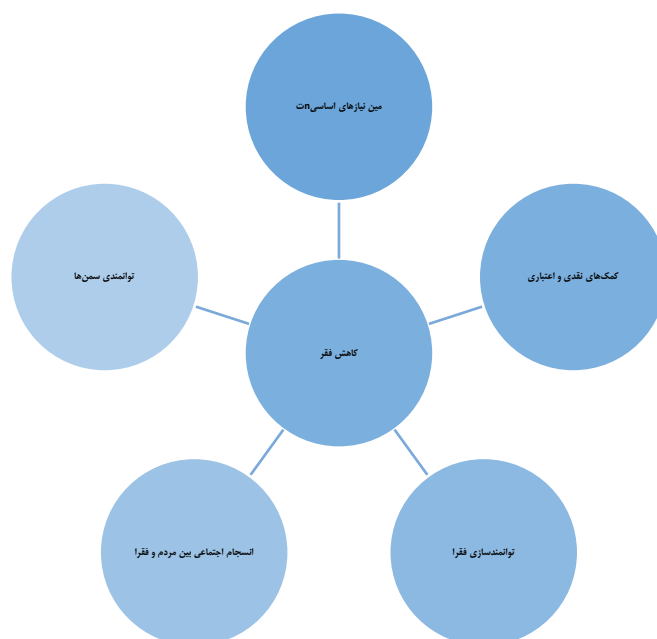
^۶ Karl Marx

^۷ Milton Friedman

^۸ Adam Smith

و تأثیر پایداری در کاهش فقر ندارند. از منظر کارکردگرایی *تالکوت پارسونز*^{۱۰}، ارائه کمک‌های مالی را ابزاری برای حفظ انسجام اجتماعی می‌داند و بیان می‌کند که دولت‌ها باید از طریق سیاست‌های مالی، دسترسی فقرا به بازارهای مالی را تسهیل کنند تا امکان مشارکت اقتصادی برای آنان فراهم شود (سیفی، ۱۳۹۸: ۱۹۵). براساس نظریه توسعه انسانی، نیز رشد اقتصادی تنها زمانی مؤثر خواهد بود که موجب توانمندسازی نیروی کار و افزایش مهارت‌های انسانی شود. توانمندسازی فقرا از طریق برنامه‌های آموزشی، توسعه مهارت‌های شغلی و ایجاد فرصت‌های اقتصادی، ابزاری مهم برای کاهش وابستگی آنان به کارفرمایان و سرمایه‌داران و افزایش پایداری اجتماعی است (شریف‌زاده، معتضدیان، ۱۳۹۴: ۶۸). تحلیل انسجام اجتماعی نیز از دو دیدگاه مختلف بررسی می‌شود؛ نظریه تضاد *کارل مارکس*^{۱۱}، که معتقد است انسجام اجتماعی در جوامعی با نابرابری‌های ساختاری ممکن است موجب تثبیت این نابرابری‌ها شود و نظریه انسجام اجتماعی *امیل دورکیم*^{۱۲}، که کاهش نابرابری و افزایش تعاملات اجتماعی را موجب تقویت هم‌بستگی اجتماعی و کاهش فقر می‌داند.

به‌طور خاص، کاهش فقر یکی از مهمترین چالش‌های اجتماعی و اقتصادی است که نیازمند رویکردی جامع و چندبعدی می‌باشد. در این پژوهش، مدل مفهومی شامل ۵ محور کلیدی است که هر یک نقش اساسی در سیاست‌گذاری‌های اجتماعی و اقتصادی ایفاء می‌کنند (برپایه شکل ۱). محور نخست، تأمین نیازهای اساسی به‌مانند مسکن، غذا، بهداشت و آموزش است که حداقل استانداردهای زندگی را فراهم می‌کند. محور دوم، ارائه کمک‌های نقدی و اعتباری است که به فقرا امکان عبور از بحران‌های مالی و ایجاد فرصت‌های اقتصادی جدید را می‌دهد. محور سوم، توانمندسازی فقرا از طریق آموزش مهارت‌های شغلی و اقتصادی است که راهی پایدار برای خروج از چرخه فقر فراهم می‌آورد. محور چهارم، انسجام اجتماعی است که با تقویت هم‌بستگی میان مردم و کاهش شکاف‌های طبقاتی، زمینه کاهش فقر را فراهم می‌کند. در نهایت، محور پنجم، توانمندسازی سازمان‌های مردم‌نهاد است که با ایجاد شبکه‌های حمایتی و افزایش کارآمدی برنامه‌ها، تأثیر اقدامات کاهش فقر را ارتقاء می‌دهد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش- (مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴)

مواد و روش تحقیق

این پژوهش از نوع کاربردی است و هدف آن توسعه دانش عملی در حوزه تأثیر برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد با رویکرد فرهنگی بر بهبود شاخص‌های فقر چندبعدی در ایران است. از نظر روش گردآوری داده‌ها، پژوهش از نوع توصیفی

^{۱۰} Talcott Parsons

^{۱۱} Karl Marx

^{۱۲} Émile Durkheim

بوده و به توصیف وضعیت موجود و بررسی روابط بین متغیرها می‌پردازد. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، کارشناسان و مشاوران فعال در سمن‌های کشور است. باتوجه به حجم بالای جامعه آماری ۱۰۰۰۰۰ نفر، حجم نمونه ۴۰۰ نفر با سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای نمونه‌گیری ۵٪ تعیین شد و نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده انجام گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته بود که برای آزمون روابط بین متغیرها و صحت داده‌ها استفاده شد. اعتبار و پایایی ابزار از طریق اعتبار محتوا، اعتبار سازه و آزمون‌های آماری به‌مانند آلفای کرونباخ تعیین گردید. همچنین برای بررسی روابط بین متغیرها از آزمون‌های هم‌بستگی و رگرسیون استفاده شد، که پیش‌نیازهای لازم برای استفاده از آزمون‌های پارامتری همچون نرمال بودن داده‌ها و برابری واریانس‌ها از طریق آزمون کلموگروف-اسمیرنف مورد تأیید قرار گرفت.

بحث و یافته‌های تحقیق

نتایج تحقیق حاکی از آن است که راهبردهای «تأمین نیازهای اساسی»، «کمک‌های نقدی و اعتباری»، «توانمندسازی فقرا»، «انسجام اجتماعی» و «توانمندی سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها)»، همگی اثرگذاری معناداری در کاهش سطح فقر داشته‌اند. برپایه (جدول ۱)، ضریب هم‌بستگی مدل برابر ۰/۵۰۵ است و متغیرهای مستقل (توانمندی سمن‌ها، تأمین نیازهای اساسی، کمک‌های نقدی و اعتباری، انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا و توانمندسازی فقرا)؛ حدود ۰/۵۲۵ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند (R^2 تعدیل‌شده = ۰/۲۴۶). خطای استاندارد تخمین ۳/۷۸۸ نشان‌دهنده پراکندگی داده‌ها نسبت به خط رگرسیون است. به‌طور کلی، مدل توان پیش‌بینی متوسطی دارد.

جدول ۱. ضرایب هم‌بستگی- (مأخذ: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۴)

مدل	ضریب هم‌بستگی	مجذور ضریب هم‌بستگی	ضریب هم‌بستگی تعدیل‌شده	انحراف استاندارد
۱	۰/۵۰۵ ^a	۰/۲۵۵	۰/۲۴۶	۳/۷۸۸

a. متغیر پیش‌بین: توانمندی سمن‌ها، تأمین نیازهای اساسی، کمک‌های نقدی و اعتباری، انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا، توانمندسازی فقرا

نتایج تحلیل واریانس برپایه (جدول ۲)، نشان می‌دهد که مدل رگرسیونی پیشنهادی به‌طور معناداری تغییرات «کاهش فقر» را توضیح می‌دهد ($F=۳۷/۰۰۸$, $p<۰/۰۰۱$). بنابراین، متغیرهای توانمندی سمن‌ها، تأمین نیازهای اساسی، کمک‌های نقدی و اعتباری، انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا و توانمندسازی فقرا اثر قابل‌توجهی بر کاهش فقر دارند.

جدول ۲. تحلیل واریانس رگرسیونی- (مأخذ: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۴)

مدل	جمع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
۱	۱۹۷۳/۶۸۳	۵	۳۸۷/۵۳۷	۳۷/۰۰۸	۰/۰۰۰b
	۵۶۵۳/۴۲۷	۳۹۴	۱۴/۳۴۹		
	۷۵۹۱/۱۱۰	۳۹۹			

a. متغیر وابسته: کاهش فقر

b. متغیر پیش‌بین: توانمندی سمن‌ها، تأمین نیازهای اساسی، کمک‌های نقدی و اعتباری، انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا، توانمندسازی فقرا

نتایج ضرایب برپایه (جدول ۳)، نشان می‌دهد که از ۵ متغیر پیش‌بینی‌کننده، تأمین نیازهای اساسی، کمک‌های نقدی و اعتباری و توانمندسازی فقرا تأثیر مثبت و معناداری بر کاهش فقر دارند، از سجام اجتماعی بین مردم و فقرا تأثیر منفی و معنادار دارد و توانمندی سمن‌ها تأثیر معناداری ندارد.

جدول ۳. ضرایب رگرسیونی- (مأخذ: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۴)

مدل	ضرایب غیر استاندارد	ضرایب استاندارد	t	سطح معناداری
	B	Std. Error	Beta	
مقدار ثابت	۵/۰۷۱	۱/۲۰۶	-	۴/۲۰۶
تأمین نیازهای اساسی	۰/۳۵۰	۰/۰۶۶	۰/۲۸۸	۵/۲۹۵
کمک‌های نقدی و اعتباری	۰/۳۶۶	۰/۰۷۴	۰/۱۸۴	۳/۵۸۶
توانمندسازی فقرا	۰/۲۲۵	۰/۰۵۱	۰/۳۲۶	۴/۴۵۰
انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا	-۰/۵۴۹	۰/۱۴۴	-۰/۲۶۰	۳/۸۲۵
توانمندی سمن‌ها	۰/۰۱۱	۰/۰۶۱	۰/۰۰۹	۰/۱۷۴

a. متغیر وابسته: کاهش فقر

از دیدگاه جامعه شناسی، نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که برخی عوامل اجتماعی و اقتصادی نقش مهمی در کاهش فقر ایفاء می‌کنند، درحالی‌که برخی دیگر اثرات پیچیده‌تری دارند. به‌عنوان نمونه، تأمین نیازهای اساسی و کمک‌های نقدی و اعتباری تأثیر مثبت بر کاهش فقر دارند، که این امر نشان‌دهنده نیاز جامعه به حمایت‌های اقتصادی و رفاهی برای مقابله با مشکلات اقتصادی است. این موضوع تأکید می‌کند که فقر پدیده‌ای صرفاً فردی نیست و نیازمند اقدامات اجتماعی و دولتی برای کاهش آن است. همچنین، توانمندسازی فقرا تأثیر مثبت و معناداری دارد؛ از منظر جامعه شناسی، این امر به نقش توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی در تقویت موقعیت افراد فقیر اشاره دارد. توانمندسازی، شامل فراهم کردن فرصت‌های برابر و تقویت اعتمادبه‌نفس و مهارت‌های اجتماعی، می‌تواند به افراد فقیر کمک کند تا از چرخه فقر خارج شوند. نکته جالب توجه، اثر منفی انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا بر کاهش فقر است. این مسئله ممکن است نشان‌دهنده چالش‌های اجتماعی در جوامعی با شکاف‌های فرهنگی و اجتماعی عمیق باشد، جایی که فقرا ممکن است احساس طرد یا انزوا کنند و این عامل مانع از اجرای مؤثر سیاست‌ها و برنامه‌های کاهش فقر شود. از سبب انسجام اجتماعی نه تنها به هم‌بستگی میان گروه‌ها اشاره دارد، بلکه توانایی جامعه در همکاری برای حل مشکلات مشترک را نیز در برمی‌گیرد. طوریکه، توانمندی سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها)، که تأثیر معناداری در مدل ندارد، ممکن است ضعف این نهادها در ایجاد تغییرات ملموس در سطح اجتماعی و اقتصادی را نشان دهد؛ این امر می‌تواند ناشی از کمبود منابع، محدودیت قدرت اجرایی یا چالش‌های مدیریتی باشد. در نتیجه، تحلیل حاضر نشان می‌دهد که کاهش فقر نیازمند ترکیبی از سیاست‌های اقتصادی، تقویت نهادهای اجتماعی، حمایت‌های اجتماعی و ارتقاء انسجام اجتماعی در جامعه است.

نتایج (جدول ۴)، نشان می‌دهد که بین کاهش فقر و تأمین نیازهای اساسی هم‌بستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($p < 0.001$ ، $F = 0.433$). این رابطه نشان می‌دهد هرچه تأمین نیازهای اساسی افراد به‌مانند تغذیه، مسکن، بهداشت و آموزش بهتر باشد، احتمال کاهش فقر نیز بیشتر است. از منظر جامعه‌شناسی، تأمین نیازهای اساسی نه تنها مشکلات اقتصادی را کاهش می‌دهد، بلکه به ارتقای عدالت اجتماعی، انسجام جامعه و فرصت مشارکت افراد در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی کمک می‌کند.

جدول ۴. هم‌بستگی بین کاهش فقر و تأمین نیازهای اساسی- (مأخذ: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۴)

تبیین	۱	۲
کاهش فقر (۱)	هم‌بستگی پیرسون	۰/۴۳۳**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۴۰۰
تأمین نیازهای اساسی (۲)	هم‌بستگی پیرسون	۰/۴۳۳**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۴۰۰

باتمركزبر (جدول ۵)، بین کاهش فقر و کمک‌های نقدی و اعتباری هم‌بستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($p < 0.001$ ، $F = 0.354$). این رابطه نشان می‌دهد که افزایش کمک‌های نقدی و اعتباری می‌تواند به کاهش فقر کمک کند، به‌ویژه در جوامع با نابرابری‌های اقتصادی برجسته. با این حال، هم‌بستگی متوسط نشان می‌دهد که این کمک‌ها به تنهایی کافی نیستند و باید همراه با اقدامات دیگر مانند توانمندسازی افراد و تأمین نیازهای اساسی برای ایجاد اثر پایدار در کاهش فقر به کار گرفته شوند.

جدول ۵. هم‌بستگی بین کاهش فقر و ارائه کمک‌های نقدی و اعتباری- (مأخذ: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۴)

تبیین	۱	۲
کاهش فقر (۱)	هم‌بستگی پیرسون	۰/۳۵۴**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۴۰۰
تأمین نیازهای اساسی (۲)	هم‌بستگی پیرسون	۰/۳۵۴**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۴۰۰

(جدول ۶)، نشان می‌دهد که بین کاهش فقر و توانمندسازی فقرا هم‌بستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($p < 0.001$ ، $F = 0.309$). این رابطه نشان می‌دهد که افزایش توانمندسازی فقرا از طریق آموزش، مهارت‌های شغلی و حمایت‌های اجتماعی می‌تواند احتمال

کاهش فقر را افزایش دهد. از منظر جامعه‌شناسی، توانمندسازی افراد فقیر به آن‌ها امکان مشارکت فعال در جامعه و بهبود شرایط اقتصادی خود را می‌دهد و نقش مهمی در کاهش پایدار فقر ایفاء می‌کند.

جدول ۶. هم‌بستگی بین کاهش فقر و توانمندسازی فقرا- (مأخذ: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۴)

تبیین	۱	۲
هم‌بستگی پیرسون	۱	۰/۳۰۹**
سطح معناداری	-	۰/۰۰۰
تعداد	۴۰۰	۴۰۰
هم‌بستگی پیرسون	۰/۳۰۹**	۱
سطح معناداری	۰/۰۰۰	-
تعداد	۴۰۰	۴۰۰

(جدول ۷)، نشان می‌دهد که بین کاهش فقر و انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا هم‌بستگی ضعیف ولی معناداری وجود دارد ($F=0/137, p<0/006$). این رابطه نشان می‌دهد که افزایش انسجام اجتماعی می‌تواند به‌طور محدود احتمال کاهش فقر را افزایش دهد. از منظر جامعه‌شناسی، انسجام اجتماعی نقش مکملی در کاهش فقر دارد و با ارتقای هم‌بستگی و همکاری میان گروه‌ها، می‌تواند حمایت اجتماعی و مشارکت افراد را افزایش دهد، اما به‌تنهایی برای کاهش فقر کافی نیست.

جدول ۷. هم‌بستگی بین کاهش فقر و انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا- (مأخذ: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۴)

تبیین	۱	۲
هم‌بستگی پیرسون	۱	۰/۱۳۷**
سطح معناداری	-	۰/۰۰۶
تعداد	۴۰۰	۴۰۰
هم‌بستگی پیرسون	۰/۱۳۷**	۱
سطح معناداری	۰/۰۰۶	-
تعداد	۴۰۰	۴۰۰

و نیز برپایه (جدول ۸)، نشان داده می‌شود که بین کاهش فقر و توانمندی سمن‌ها هم‌بستگی بسیار ضعیف و غیرمعنادار وجود دارد ($F=0/044, p=0/382$). از منظر جامعه‌شناسی، این موضوع نشان می‌دهد که در شرایط فعلی، توانمندی سمن‌ها به‌تنهایی تأثیر قابل‌توجهی بر کاهش فقر ندارد و برای اثرگذاری بیشتر، نیاز به تقویت زیرساخت‌ها، منابع و هماهنگی با نهادهای اجتماعی و دولتی وجود دارد.

جدول ۸. هم‌بستگی بین کاهش فقر و توانمندی سمن‌ها- (مأخذ: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۴)

تبیین	۱	۲
هم‌بستگی پیرسون	۱	۰/۰۴۴
سطح معناداری	-	۰/۳۸۲
تعداد	۴۰۰	۴۰۰
هم‌بستگی پیرسون	۰/۰۴۴	۱
سطح معناداری	۰/۳۸۲	-
تعداد	۴۰۰	۴۰۰

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که برنامه‌ها و سیاست‌های اقتصادی-اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد با رویکرد فرهنگی، تأثیر قابل‌توجهی بر بهبود شاخص‌های فقر چندبعدی در ایران دارند. به‌ویژه متغیرهای «تأمین نیازهای اساسی»، «کمک‌های نقدی و اعتباری» و «توانمندسازی فقرا»، دارای اثر مثبت و معناداری بر کاهش فقر هستند. این نتایج تأکید می‌کنند که سیاست‌های اجتماعی و اقتصادی برای کاهش فقر، باید هم‌زمان به نیازهای مادی، فرصت‌های اقتصادی و توسعه مهارت‌های انسانی توجه داشته باشند. تحلیل داده‌ها نشان داد که تأمین نیازهای اساسی، از جمله مسکن، تغذیه، بهداشت و آموزش، مهمترین عامل در کاهش فقر است. این یافته با نظریه نیازهای اساسی پل/ستریتن، همخوانی دارد و تأکید می‌کند که بدون تأمین حداقل‌های زندگی، توانمندسازی و مشارکت فعال افراد در جامعه محدود خواهد بود. به‌عبارتی، تأمین نیازهای اساسی به‌عنوان پیش‌نیاز کاهش فقر و ارتقای عدالت اجتماعی عمل

می‌کند. کمک‌های نقدی و اعتباری، هرچند تأثیر مثبت و معناداری بر کاهش فقر دارند، اما نشان‌دهنده این است که مداخلات مالی به تنهایی کافی نیستند و باید در قالب بسته‌های چندبعدی شامل توانمندسازی و آموزش اقتصادی به کار گرفته شوند. این یافته، ضرورت ترکیب حمایت‌های اقتصادی با برنامه‌های فرهنگی و آموزشی را برجسته می‌سازد تا اثر پایدار و مستمر بر کاهش فقر ایجاد شود. توانمندسازی فقرا، از طریق ارتقای مهارت‌های شغلی و افزایش فرصت‌های اقتصادی، نقش مهمی در خروج از چرخه فقر دارد. این نتیجه، هم‌سو با نظریه قابلیت‌های *آمارتیا سن*، است که بیان می‌کند صرفاً تأمین نیازهای اولیه کافی نیست و ایجاد فرصت‌های توسعه فردی و اجتماعی برای فقرا، کلید کاهش پایدار فقر به‌شمار می‌رود. توانمندسازی افراد باعث افزایش استقلال اقتصادی و مشارکت اجتماعی آنان می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا اثر منفی و یا محدود بر کاهش فقر دارد. این امر می‌تواند بیانگر وجود چالش‌های اجتماعی و فرهنگی در جوامع کم‌انسجام باشد، جایی که شکاف‌های طبقاتی و احساس طرد اجتماعی مانع از اجرای مؤثر سیاست‌های کاهش فقر می‌شوند. از منظر نظری، تقویت هم‌بستگی اجتماعی باید با راهکارهای آموزشی و فرهنگی همراه باشد تا اثرات منفی ناشی از نابرابری‌های اجتماعی کاهش یابد. توانمندی سمن‌ها در مدل تحقیق، تأثیر معناداری بر کاهش فقر نداشت که نشان‌دهنده ضعف‌های ساختاری، مدیریتی و منابعی برخی از این نهادهاست. برای ایجاد اثرگذاری پایدار، لازم است ظرفیت‌های نهادهای سمن‌ها تقویت شده و همکاری آن‌ها با نهادهای دولتی و جامعه مدنی افزایش یابد. بدین ترتیب، سیاست‌های چندبعدی شامل حمایت مالی، توانمندسازی افراد و تقویت انسجام اجتماعی، می‌تواند مسیر پایداری برای کاهش فقر چندبعدی در ایران فراهم کند.

منابع

- اسمعیل‌اسدی، رمضان، گودرزی، مهناز. (۱۳۹۷). *تأثیر برنامه‌های توسعه‌ای سازمان ملل متحد بر برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی ایران*. فصلنامه علمی پژوهشی-مطالعات روابط بین‌الملل، دوره ۱۱، شماره ۴۳، ۴۷-۹.
- بادکو، بهروز. قاسمی‌سیانی، محمد. رنجبرکی، علی. شامبیاتی، محمدحامد شکبیا، احمد. (۱۴۰۱). *تأثیر اعتبارات خرد بر توانمندسازی، اشتغال‌زایی و کاهش فقر در جوامع محلی (نمونه موردی: بخش احمدی، شهرستان حاجی‌آباد هرمزگان)*. فصلنامه علمی پژوهشی-جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، دوره ۱۲، شماره ۴۴، ۲۲۶-۲۰۱.
- بزازان، فاطمه. قاسمی، عبدالرسول. راغفر، حسین. حسنون، صدیقه. (۱۳۹۴). *بررسی کارایی سیاست‌های دولت در کاهش فقر در ایران*. دوفصلنامه علمی پژوهشی-تحلیل‌های اقتصادی توسعه ایران، دوره ۳، شماره ۸، ۳۲-۹.
- جلالی، محسن. (۱۳۹۸). *ارزیابی فقر چندبعدی در جامعه شهری ایران*. دوفصلنامه علمی پژوهشی-رشد، دوره ۸۳: (پیاپی ۸۴)، ۹۰-۶۹.
- زارعان، منصوره. زارعی، معصومه. هنردوست، عطیه. (۱۳۹۷). *توانمندسازی زنان سرپرست خانوار با تأکید بر برنامه‌های چهارم، پنجم و ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران*. فصلنامه علمی پژوهشی-زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۶، شماره ۲، ۳۳۸-۳۱۹.
- سیفی، آناهیتا. (۱۳۹۸). *نقش برنامه توسعه ملل متحد در فقرزدایی با تأکید بر توانمندسازی زنان در ایران: فرصت‌ها و چالش‌ها*. فصلنامه علمی پژوهشی-پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، دوره ۵، شماره ۲۰، ۲۳۳-۱۹۳.
- شریف‌زاده، فتاح. معتضدیان، رسول. (۱۳۹۴). *تحلیل مسائل اجرای خط‌مشی‌های اداری*. فصلنامه علمی پژوهشی-مطالعات مدیریت راهبردی، دوره ۶، شماره ۲۴، ۹۶-۶۷.
- علیزاده، فاطمه. علیزاده، عبدالله. (۱۴۰۰). *تأثیر توسعه پایدار بر کاهش فقر*. دومین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و علوم اسلامی، تهران-ایران، ۱۶-۱.
- فیروزی، فریبا. صدیق‌اورعی، غلامرضا. اصغرپورماسوله، احمدرضا. (۱۴۰۰). *فقرزدایی به عنوان یکی از محورهای سیاست‌های کلی نظام: مرور نظام‌مند سیاست‌ها و برنامه‌ها (۱۳۸۴ تا ۱۳۹۹)*. فصلنامه علمی پژوهشی-سیاست‌های راهبردی و کلان، دوره ۹، شماره ۴: (پیاپی ۳۶)، ۸۲۷-۷۹۸.
- کاشیان، عبدالمحمد. طاهریان، محمد. (۱۳۹۹). *تحلیلی بر نقش و جایگاه بسیج در هندسه نهادی فقرزدایی حکومت اسلامی*. فصلنامه علمی پژوهشی-مطالعات راهبردی بسیج، دوره ۲۳، شماره ۸۸، ۲۳۱-۱۹۰.
- میراحسنی، منیرالسادات. (۱۳۸۸). *نگاهی به ساختار و عملکرد سازمان ملل متحد*. دوماهنامه علمی پژوهشی-مجله اقتصادی، دوره ۹، شماره ۹۴-۹۳، ۱۱۹-۱۰۳.
- Alkire, Sabina. Apablaza, Mauricio. (2016). *Multidimensional Poverty In Europe 2006-2012: Illustrating A Methodology*. OPHI Working Paper 74, University Of Oxford.

- Fuseini, Moses Naiim. Sulemana, Mohammed. Abu Abdulai, Ibrahim. Gadafi Ibrahim, Mohammed. Azure, Emmanuel. (2022). ***Role Of Non-Governmental Organizations In Poverty Reduction In The Global South: Evidence From World Vision Ghana, Kintampo South District***. Journal Of SN Social Sciences, 2(11); 240: 1-25.
- Nyokabi Mburu, Esther. Mutundu, Kennedy K. (2023). ***Non-Governmental Organizations And The Socio-Economic Wellbeing Of Project Beneficiaries***. International Journal Of Scientific And Research Publications ,13(2): 226-235.
- Puente De La Vega Caceres, Abraham. Quispe Ramos, Estela. Ramos Meza, Carlos Samuel. (2024). ***Moderating The Effect Of The Multidimensional Poverty Index On The Relationship Between Sustainable Governance Indicators And Worldwide Governance Indicators***. Journal Of Sustainability, 16(2855): 1-24.
- Santos, Maria Emma. Villatoro, Pablo. (2016). ***A Multidimensional Poverty Index For Latin America***. The Review Of Income And Wealth Journal. 64(1): 52-82.
- Spada, A. Fiore, M. Galati, A. (2023). ***The Impact Of Education And Culture On Poverty Reduction: Evidence From Panel Data Of European Countries***. Journal Of Soc Indic Res, 1-14.
- Umer Niaz, Muhammad. (2022). ***Socio-Economic Development And Sustainable Development Goals: A Roadmap From Vulnerability To Sustainability Through Financial Inclusion***. Journal Of Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 35(1): 3243–3275.
- Wagle, Udaya R. (2005). ***Multidimensional Poverty Measurement With Economic Well-being, Capability, And Social Inclusion: A Case From Kathmandu, Nepal***. Journal Of Human Development, 6(3): 301-328.
- Xiao, Hui. Liang, Xian. Chen, Chen. Xie, Fangting. (2022). ***The Impact Of Multidimensional Poverty On Rural Households' Health: From A Perspective Of Social Capital And Family Care***. International Journal Of Environmental Research and Public Health, 19(21): 1-27.